

DEN FUNKTIONELLE BOG

AF HAKON STANGERUP

Den moderne danske bog er ofte sørgeligt ude af kontakt med de rent praktiske opgaver, der paahviler den som brugbar ting. Herom skriver litteraturkritikeren, cand. mag. Hakon Stangerup:

Naar man ser paa de danske Bøger, der er blevet udgivet de sidste Aar, har man rig Lejlighed til at glæde sig over godt Papir, smuk Sats og gode Illustrationer. Dansk Bogindustri udfører et godt og hæderligt Arbejde. Solidt Haandværk, net uden at være pralende, gedigent og heldigvis ganske uskabagtigt.

Men det er nu engang ikke nok at udføre hæderlige og solide Ting, i det moderne Samfund er Behovet ikke tilfredsstillet ved det gedigne alene. Tingen maa ogsaa være funktionel! Paa de fleste Omraader er man heldigvis blevet paa det rene hermed. Huse bygges ikke længere, som de nu bedst kan blive: gode haandstrøgne Sten og Egetømmer, Hurraraab og Portvin ved Rejsegildet: Dette Hus er et virkelig solidt Hus! Nej, et langt, forberedende Arbejde regner nu ud, hvad der kræves af et Hus, og hvordan dette bedst opnaas. Resultatet er, at man i det rigtigt tilrettelagte Hus for færre Penge opnaar en større Udnyttelse og sparer al unødvendig Krims-Krams. Den funktionelle Ting (Hus, Møbel o. s. v.) fremstaar ved en rigtig Beregning af det, der kræves for at gøre Tingen brugelig — og en Kasseren af alle i uødvendig Forstand pyntende Bimomenter, som en tidligere Tid syntes var uundværlige. For Samfundsmennesket i den moderne rationelle Tid er det ganske selvfølgeligt, at Tingen først, naar den er Udtryk for sin Funktion, er smuk.

Dette Krav til Tingene om at udfylde deres Funktion, før de udfylder alle mulige andre Krav, har man mærkeligt nok ikke i tilsvarende Grad rejst overfor *Bogen*, som dog er en af de Ting, der griber mest aktivt ind i moderne Samfundsliv. Og Resultatet er da ogsaa, at den moderne danske Bog trods sit gedigne og hæderlige Udstyr er sørgeligt ude af Kontakt med de rent praktiske Opgaver, der paahviler Tingen: en Bog.

Skematisk opstillet har den moderne Bog Funktioner at udfylde i tre forskellige Brancher: som Haandbog, som Illustrationsbog og som Underholdningsbog.

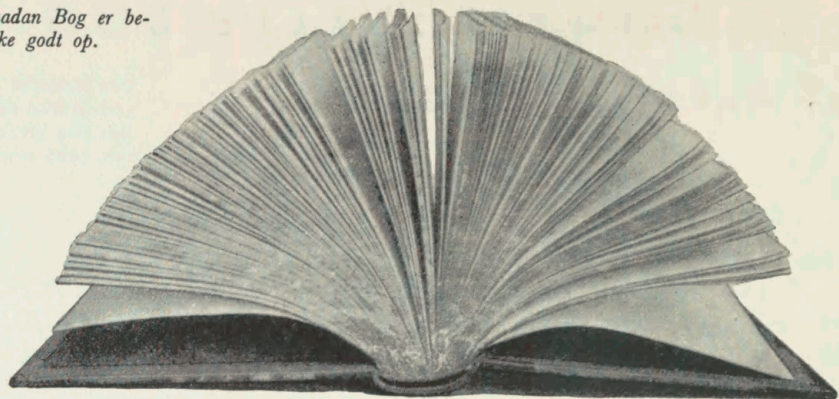
Haandbogen.

Allerede mod *Haandbogens Funktioner* forsynder de fleste danske Opslagsværker sig. I Haandbogen skal Øjet med det samme kunne finde, hvad det søger. Den ideelle Haandbog er derfor Larousses verdenskendte større Leksikon: paa ganske faa Bind er et uhyre Stof samlet og ordnet ud i tre-spaltede Sider, saadan at Blikket straks fanger den lille Firkant paa Siden, hvor det, man ønsker at vide, er samlet. Modsætningen hertil er — for blot at tage et enkelt dansk Eksempel: *Erslews Forfatterleksikon*: en uhyre Masse Bind, der trods deres Mængde ikke rummer en Tiendedel af det Stof, der rummes i Larousses fire Bind, trykt med enspaltede Sider, der spilder Mængder af Mellemrumspapir og gør den Oplysning, der søges, meget vanskelig at finde, fordi Øjet ikke kan rettes mod en kort Firkant — men mod en lang enkelt Linie. Resultatet af det danske Opslagsværks Bestræbelser for at være fornemt er altsaa, at det er blevet flere Gange dyrere, end det behøvede at være og nogle Gange saa uanvendeligt! Saa at sige ethvert dansk Opslagsværk over kortere Meddelelser vil kunne afgive et lige saa talende Eksempel paa manglende rationel Sans for Tingens Funktion. Saavidt jeg véd, har vi herhjemme kun én virkelig funktionel og praktisk Haandbog: nemlig *Kraks „Blaa Bog“* — blot den dog maatte danne Skole: den forener virkelig Funktion og Format.

Det illustrerede Værk.

Det illustrerede Værk: Rejsebogen, det illustrerede tekniske eller historiske Værk kan, saadan som vi møder det i dansk Bogindustri, som Regel glæde sig ved fortræffelige Illustrationer, men Hensynet til disses Fortræffelighed har desværre i mange Tilfælde forringet Bogens Anvendelighed. For at lade de gode og dyre Illustrationer komme rigtigt til deres Ret, har man en Tendens til at gøre illustrerede Værker meget store og brede i Formatet. Størrelsen gør ikke noget, men et bredt Format

Papiret er saa tykt som Pap! En saadan Bog er besværlig at haandtere og den lukker ikke godt op.

med enkeltpaltede Linier virker let irriterende paa Øjet, fordi Blikket „dropper“, naar en Linie er for lang, det vil sige, falder for langt, naar Enden af den lange Linie endelig er naaet — og derfor har Besvær med at finde den rigtige Fortættelseslinie.

Hele den for sine gode Klicheer saa kendte „Safari“-Serie, der formåtsmæssigt har dannet Skole i dansk Rejsebogs litteratur, lider under denne Mangel. Øjet irriteres, det er trættende at læse i disse Bøger. Tingen er igen blevet ufunktionel — den er „køn“, men den bremser i Stedet for at fremme det, den skal tjene: Læsningen.

Underholdningsbogen.

Mens der saaledes kan være praktiske Indvendinger at rette mod mange — ja, desværre mod de fleste danske Bogprodukter indenfor de to nævnte Brancher, bliver Misforholdet dog først rigtig grelt, naar vi kommer til *Underholdningsbogen*: Romanen.

En Roman skal være let haandterlig, ligge behageligt i Haanden og være nem at føre med sig. Haandbogen og Illustrationsværket læser man ved sit Bord, Romanen lige saa ofte i Toget, i Sportvognen eller i en Flugtstol nede ved Stranden. Den skal derfor have et let og bekvemt Format, der passer til disse Funktioner.

Men hvis man køber en dansk Roman af i Dag, vil man faa udleveret en uformelig Klods, der har naaet Telefonbogens Format og stræber lystigt videre efter Vejviserens: Papiret er maaske nok godt, men det er saa tykt som Pap, saa Bogen efter

Udseendet at dømme skulde indeholde Læsestof til hele Vinteren, mens den i Virkeligheden kun har et Par Hundrede Sider Pappalader. At haandtere en saadan Klump er ogsaa temmelig besværligt uden Skrivebordets Hjælp. Romanens Funktion kan simpelthen ikke opfyldes — en Bog i dette Format er umulig at tage med sig!

Ogsaa her repræsenterer *Frankrig* — denne Gang med *Sverige* i Følget — den sunde Fornuft: Iagttagelsen af Romanens Funktion. I umindelige Tider har den franske (og svenske) Roman haft et ideelt Oktav-Format: let, fikst, behageligt, lige til at lade glide ned i Lommen efter Læsningen. I Frankrig trykker man hellere en stor Roman i tre haandterlige Dele end i Vejviserformat — og da Pappets Undværlighed ikke er blevet Axiom hverken i Sverige eller i Frankrig, vil enhver kunne lære Forskellen paa en funktionel og en ufunktionel Roman at kende ved at sammenligne en Roman fra et af disse to Lande med det, den bliver til i en dansk Udgave. Helst bør man vælge den svenske Roman til Sammenligningen, da den franske i sin almindelige Udgave støder ved sit daarlige Papir.

Læseren vil maaske mene, at det er Smaating, der her er kværuleret over. Ja, vel! Men Bogens uhyre Brug i det daglige Liv gør disse Smaating til Besværligheder for saa mange Mennesker, at det er af Vigtighed at søge disse Misforhold rettede. Lad os faa den funktionelle Bog: mine tre Eksempler viser, anvendt paa Bogens tre Hovedbrancher, at dette vil betyde: en billigere, en mere læselig og en mere haandterlig Bog!